

Zpráva z exkurze do lesních MŠ v Berlíně (3)

Baumhaus

Lesní školka a družina Baumhaus sídlí ve 2 roky staré budově v Postupimi. Les není pro děti v docházkové vzdálenosti, proto se do lesa dopravují na kolech nebo odrážedlech. V přízemí moderní budovy jsou pro školku k dispozici tři místnosti, šatna a jídelna. V prvním patře je zázemí družiny s dobře přístupnými šatnami. Dále pak mohou děti využívat divadelní místnost, místnost na psaní úkolů, keramickou a truhlářskou dílnu, laboratoř, knihovnu a jiné. Na přání dětí byla do projektu budovy zahrnuta věž, která je přístupná a může sloužit jako pozorovatelná. Na zahradě centra se nacházejí dřevěné dětské atrakce, chovatelský koutek s králíky a morčaty a dřevěná loď, kterou si děti samy budují. K úschově kol slouží stojany a přístřešek. Baumhaus je spojen s postavou Gunthera Grün-Oostingy, který mu svou pedagogickou činností a vztahem k přírodě vtiskl nezaměnitelného ducha.

Školku navštěvuje 18 dětí a pečují o ně dva pedagogové společně s alespoň dvěma dobrovolníky z řad studentů a rodičů. Děti se třikrát týdně vypravují na odrážedlech a v rikšách do lesa vzdáleného 1,5 km. V pondělí zůstávají v zázemí centra, kdy si mohou vybrat, zda zůstanou uvnitř nebo půjdou na zahradu. V pátek za nimi přichází externí lektor hudební výchovy. Ve školce děti dostávají snídani, malou svačinu a oběd o jednom chodu. Po obědě děti odpočívají v jedné z heren na matracích skladovaných pod pódiem v herně.

Školku jsme navštívili v pondělí, kdy děti do lesa neodcházejí. Vzhledem k malému prostoru heren jsme s nimi nestrávili mnoho času a nebyli jsme svědky žádné řízené činnosti. Bylo nám řečeno, že v pondělí se dětem věnuje logopedka. Zaznamenali jsme, že rytmus dne je poměrně volný a dopolední činností zde byla volná hra uvnitř nebo venku. Vzhledem k časové vytíženosti personálu nebylo moc prostoru ke komunikaci. Překvapilo nás, že je lesní školka situovaná v moderní budově uprostřed městské zástavby a v místnostech herny nejsou žádné koberce. Prostředí školky na nás působilo neútně a chladně. Zaskočil nás vysoký počet pedagogů, kteří v ten den o děti pečovali. Oběd o jednom chodu pro nás byl překvapením, ale také inspirací. Byli jsme zklamaní, že jsme se v den naší návštěvy s dětmi nedostali do lesa.

Do naší praxe bychom si rádi odnesli myšlenku obědového chodu a to, že si jídlo děti samy nabírají do misky. Na nástěnce nás zaujaly dopisy rodičům od dobrovolníků, v kterých se představují a líčí své zkušenosti s dětmi. Rádi bychom se inspirovali přehledně uspořádaným prostorem centra. V rámci udržitelného rozvoje bychom rádi zdůraznili jízdu do lesa na odrážedlech či kolech, kvalitní nábytek byl zhotoven místními truhláři podle vlastního návrhu, tkalcovských stav byl zhotoven z kartonu a výrobu hraček z vyřazeného materiálu.

Do lesní družiny dochází 115 dětí ze dvou škol v okolí a pocházejí z různých sociálních vrstev. Vedoucí družiny zpracovává portfolium pro každé dítě. Aktivity v družině se odvíjejí od ročních témat – Cesta kolem světa, Cesta časem a Kam směřujeme. Děti mohou během svého pobytu využívat vnitřní zázemí budovy nebo vyrazit společně s minimálně dvěma lektory do lesa. Mají na výběr ze sedmi míst vzdálených od budovy 2 až 4 km. Dostávají se tam na kolech. Lektor

ve vozíku převáží potřebné pomůcky a svačinu. Některé z nás zaskočila delší příprava k odjezdu celé výpravy (cca 30 min.) Zaujala nás důvěra, se kterou lektor nechal děti jet vpředu s tím, že poctivě zastaví na každé křižovatce, či na smluvených místech. V lese se děti věnovaly volné hře nebo společně s lektorem pracovaly na projektu. Postrádali jsme ale společné rituály skupiny a zapojení dětí při závěrečném úklidu prostoru po hře.

Z hlediska udržitelného rozvoje nás zaujal přesun družiny na kolech, zpracování odpadových a přírodních materiálů při výrobě pomůcek.

Bergkinder

Lesní školka funguje šestým rokem a vznikla z iniciativy rodičů a využívá rozlehlý les za bytovou zástavbou. Rodiče předávají děti na smluveném místě na okraji lesa v 8.30 dvěma učitelkám. Společně se rozhodují, na které ze tří míst v lese ten den půjdou. Učitelky s dětmi cestou dělají na zemi šipky z klacků, aby opozdilí rodiče věděli, kam přivést své děti. Ve školce je zapsáno 18 dětí, při naší návštěvě jich bylo 11 a z toho tři přišly až v průběhu dopoledne. Jedna z učitelek měla na starost vozík s vybavením (nářadí, náhradní oblečení, houpací síť, deky, plachta proti dešti, plastové lopatičky a kbelíčky apod. (Chariot – kočárek za kolo). Cestou na smluvené místo děti překonávaly různé překážky (spadlé stromy...). Učitelky dětem nechali volnost a čas jak překážku zdolat, nespěchalo se. Na místě děti začaly ihned volnou hrou bez společného přivítání či rituálu. Děti svačily ze svých zásob v průběhu dopoledne podle svých potřeb. V 11.30 přichází třetí pedagog, ve 12 hod společně odcházejí k cestě, kde je čeká školní autobus a odváží do pronajatého zázemí v jiné školce, v tuto dobu pravidelně odchází učitelka, která se specializuje na Naturpedagogik. V kamenné školce mají dvě místnosti (jedna ve stylu lodi a druhá autobusu). Po obědě mohou odpočívat a odpoledne využívají venkovní zahradu školky nebo připravené aktivity uvnitř. Podle slov jednoho tatínka je školka dopoledne pro tělo a odpoledne pro hlavu.

Dopoledne probíhá takto každý den – pět dní v týdnu, pouze v případě extrémně špatného počasí (bouře, prudký vítr), jsou děti dopoledne v zázemí.

Překvapilo nás, že volná hra trvala celé dopoledne. Vypadalo to, že hlavní náplní učitelů je pozorovat děti a naplňovat jejich potřeby. Děti, průvodci i rodiče vypadali spokojeně. Také nás překvapilo, že není dán časový limit, do kdy mají rodiče děti přivést. Záleží úplně na nich, zda přijdou ráno na sraz nebo po šipkách na smluvené místo později. To dávalo celému dopoledni uvolněnou a pohodovou atmosféru.

Výhodou předávání dětí v přímo v lese je, že děti i rodiče počítají s tím, že celé dopoledne stráví děti venku, jsou proto dobře vybaveny a neláká je teplé zázemí s vybavením či hračkami.

Principy udržitelného rozvoje jsou naplňovány hlavně tím, že děti jsou celé dopoledne v přírodě a v souladu s přírodou, a tak mají minimální náklady (elektřina, voda, vybavení). Pro svoz používají školní autobus, v příštím roce připravují stavbu vlastního nízkoenergetického zázemí poblíž lesa.

Pro vlastní praxi nás zaujalo využití vozíku typu Chariot, který dobře zdolává překážky a uveze i děti v případě potřeby. Hammaky zavěšené mezi stromy jako houpačky. Inspirativní je pronájem prostor v kamenné školce a tím možnost celodenního provozu v souladu s hygienickými normami.

Helleum

Výzkumná stanice, která vznikla v roce 2012, je jako červená růže v poušti zasazena v jedné z nejrozlehlejších šedých panelákových čtvrtí Berlína, kde xenofobie, rasismus a také nízká úroveň vzdělání jsou velkými tématy. Místní kvartýrmanagement se rozhodl s tím něco udělat a tak vznikl tým složený z pedagogů a vědeckých pracovníků, jenž využívá prostor Hellea ke vzdělávání originálním a nápaditým způsobem. Jde vlastně o setkání dětí, jak předškolního věku, tak i starších, se všemi živly okolo nás prostřednictvím pokusů.

Ráno cca v 8.50 děti přijdou do nové budovy, po krátké aklimatizaci si sedly v kroužku a tým tří průvodců je uvedl k tématu vody. V místnosti bylo připraveno mnoho stanovišť k pokusům s vodou, při kterých mohly vlastní cestou přijít na to, jak voda funguje. Děti byly od první chvíle nadšené, že mohou zkoušet, zkoumat a objevovat ve svobodné atmosféře, kdy od průvodců nedostaly prakticky žádné instrukce, a tak si mohly objevovat svým vlastním tempem, prostě svobodně. Na tomto místě se také v některých z nás probudilo naše vnitřní dítě, a tak nám to nedalo a začali jsme také zkoumat a objevovat.

Potvrdila se nám domněnka, že když jsou děti v kreativním, svobodném a uvolněném prostředí, tak se projevuje, a dokonce rozvíjí, jejich přirozená vnitřní motivace a touha věci objevovat a poznávat.

Všechna stanoviště pokusů vymýšleli pracovníci studia. Když vymýšlejí nový projekt, vždy si vezmou týden volno a hledají náměty pro své tematicky zaměřené pokusy. Např. brouzdají po internetu, chodí do muzeí, na specializovaná pracoviště apod. I nás inspirovalo právě to, jakými jednoduchými způsoby lze vytvořit podmínky pro poutavý pokus přiměřený věku dětí.

Z pohledu udržitelného rozvoje nám přišla důležitá právě atmosféra při vzniku vztahu k důležitému živlu na Zemi a naděje, že z tohoto semínka vzejde pochopení širších souvislostí v pozdějším věku.

Skupina: Marie Procházková, Jiřina Popelková, Jiří Pechouš, Eva Johnová, Jana, Klára Řehová
Průvodkyně: Tereza Stárková